

Bratovščina svetega Pija X.

1. Duhovniška bratovščina svetega Pija X.

Duhovniško bratovščino svetega Pija X. (*Fraternitas Sacerdotalis Sancti Pii X*) je leta 1970 ustanovil nadškof Marcel Lefebvre.¹ Nove konstitucije je 1. novembra 1970 potrdil msgr. François Charrière, škof v Lozani, ženevi in Fribourgu. Nekaj mesecev kasneje, 18. februarja 1971, je bratovščino potrdila tudi kongregacija za redovnike. Dekret sta podpisala prefekt kongregacije, kardinal John Joseph Wright, in njegov tajnik msgr. Pietro Palazzini. Bratovščina je bila po tej potrditvi ustanovljena kot "pobožna zveza" (*pia unio*). V skladu z Zakonikom cerkvenega prava (1917) je dobila status papeškopravne pobožne zveze, s pravico, da inkardinira svoje člane.

Posebnost nove bratovščine je bila tradicionalna liturgija in tradicionalna vzgoja klerikov (duhovnikov in bogoslovcev). Prav zaradi pretirane navezanosti na stari liturgični obred je bila bratovščina pogosto deležna kritike Apostolskega sedeža. Kongregacija za redovnike je zahtevala, naj prizna tudi drugi vatikanski koncil in novi liturgični obred iz leta 1970. Kljub opozorilom Apostolskega sedeža je nadškof Lefebvre vztrajal pri ozki usmeritvi bratovščine, in sicer na tridentinski vzgoji klerikov in na uporabi starega Rimskega misala (*Missale Romanum*) papeža Pija V. pri sveti maši. Bratovščina ni skrivala svojega trdega nasprotovanja vsem spremembam, ki so v Katoliški cerkvi nastale po zadnjem koncilu.

2. Nezakonita škofovska posvečenja nadškofa Marcel Lefebvra

Nadškof Marcel Lefebvre je Duhovniško bratovščino svetega Pija X. močno zasidral v rimski misal iz leta 1962. Člane je privlačilo tridentinsko bogoslužje in v njem so našli obliko srečevanja s skrivnostjo presvete evharistije. Papež Janez Pavel II. si je zelo prizadeval, da bi bratovščina ostala v edinosti s Katoliško cerkvijo. Korenine oddaljevanja od slednje so se pokazale v zmotnih in samovoljnih razlagah v stvareh nauka vere, bogoslužja in discipline. Bratovščina je odkrito zavrgla ne samo prenovljeni rimski misal, ki ga je razglasil papež Pavel VI. leta 1970, ampak tudi vso liturgično prenovu drugega vatikanskega koncila.² Nadškof Lefebvre je vsa koncilna prizadevanja obtožil "liberalizma, modernizma in prostopozidarstva"³ in Duhovniško bratovščino svetega Pija X. razglasil za edino rešiteljico Cerkve pred zmoto modernizma.⁴ V tem trdem prepričanju je nadškof 30. junija 1988 brez papeškega naročila štirim duhovnikom podelil škofovsko posvečenje in s tem bratovščino pahnil v razkol s Katoliško cerkvijo. Tako so bili izničeni vsi napor, da bi se bratovščini zagotovilo polno občestvo z njo.

Nadškof Lefebvre je storil razkolniško dejanje (*schisma*) "odklonitve občestva z udi Cerkve" (kan. 751). Nezakonita posvečenja so pomenila odklonitev podrejenosti papežu in oddaljevanje od hierarhičnega občestva z glavo in udi zbora.⁵ Zakonik cerkvenega prava (1983) namreč določa, da "ne sme noben škof nikogar posvetiti za škofa, če ni prej

ugotovljeno, da je papež izdal naročilo” (kan. 1013). Zato vsakega škofa, “ki brez papeškega naročila posveti koga za škofa, in enako tistega, ki od njega prejme posvečenje, zadene vnaprej izrečeno Apostolskemu sedežu pridržano izobčenje” (kan. 1381). Nadškof Marcel Lefebvre je s svojim dejanjem zavestno in hote odrekel podrejenost papežu, ki je Petrov naslednik in “vidno počelo in temelj edinosti tako škofov kakor množice vernikov” (C 23).

Nezakonita škofovska posvečenja nadškofa Lefebvra spadajo med huda kazniva dejanja, ki so pridržana Apostolskemu sedežu. Nadškof Lefebvre in štirje duhovniki (Bernard Fellay, Bernard Tissier de Mallerais, Richard Williamson in Alfonso de Galarreta), ki jih je nezakonito posvetil za škofo, so zapadli kazni izobčenja zaradi razkola (kan. 1364 §1) in kazni izobčenja zaradi nedopustnega škofovskega posvečenja (kan. 1382).⁶ Zanje je nastopila prepoved opravljanja škofovske službe in delitve zakramentov. Tudi vernikom je bila prepovedana udeležba pri njihovih obredih. Vnaprej izrečena kazen izobčenja zaradi razkola je zadela tudi soposvečevalca škofa Antonia De Castro Mayerja in duhovnike, ki so pri tem sodelovali (kan. 1364 §1). Ker so samo sodelovali, niso storili kaznivega dejanja nedopustnega škofovskega posvečenja (kan. 1329 §2), zato niso bili izobčeni še v smislu kan. 1382.

Kongregacija za škofo je z dekretom *Dominus Marcellus Lefebvre* 1. julija 1988 razglasila izobčenje štirih posvečenih škofov iz Cerkve. Papež Janez Pavel II. je naslednji dan, 2. julija 1988 v motupropriju *Ecclesia Dei* pojasnil, da so štirje duhovniki skupaj z nadškofom Lefebvrom izobčeni, ker so storili kaznivo dejanje prisvajanja cerkvenih opravil v smislu kan. 1382. Papež je zelo obžaloval, da se je kljub vsem prizadevanjem Katoliške cerkve zgodilo tako težko dejanje neposlušnosti. Škofovsko posvečenje brez soglasja

Svetega sedeža je po papeževih besedah velika žalitev Boga in hudo kaznivo dejanje proti edinosti Cerkve. Papež je zato vse vernike posvaril, da bo kazen izobčenja zadela tudi tiste, ki bodo formalno pristopili (*adesione formale allo scisma*) k razkolniškemu gibanju nadškofa Lefebvra.⁷

3. Vsaka formalnopravna podpora združenju je kazniva

Kongregacija za škofo je 2. julija 1988 z motuproprijem *Ecclesia Dei* objavila prepoved, da bi verniki formalno podpirali razkolniško združenje nadškofa Lefebvra.⁸ Podpora je lahko notranja, to pomeni, da verniki v svojem srcu odrekajo poslušnost papežu in se včlanijo v razkolniško združenje. Vsakega vernika torej, ki se včlani v razkolniško združenje nadškofa Lefebvra, zadene vnaprej izrečeno izobčenje. Druga podpora pa je lahko zunanja, to pomeni udeležbo pri razkolniških obredih. Kdorkoli (duhovnik, diakon ali laik) sodeluje pri razkolniških obredih, s tem brez dvoma pokaže, da formalnopravno podpira razkolniško združenje in ga prav tako zadene vnaprej izrečeno izobčenje. Samo priložnostna navzočnost pri njihovem obredu ne pomeni formalne podpore združenju. Zato vernik, ki se samo priložnostno udeleži razkolniškega obreda, ne stori kaznivega dejanja in ga tudi ne zadene kazen.

Papeški svet za razlago zakonskih besedil je 24. avgusta 1996 pojasnil, da “*formalno pristopiti k razkolu*” nadškofa Lefebvra pomeni vsako “odobravanje” dejanj nadškofa Lefebvra in vsako “udeležbo” pri cerkvenih slovesnostih Duhovniške bratovščine Pija X. Tako odobravanje in taka udeležba pri obredih sproži kazen izobčenja za storilca. Tudi diakoni in duhovniki, ki sodelujejo pri liturgičnih slovesnostih nadškofa Lefebvra, razodevajo, da so somišljeniki razkolniškega gibanja in jih prav tako zadene kazen izobčenja. Vernikov pa, ki se le občasno in priložnostno

udeležujejo liturgičnih slovesnosti, ne moremo imeti za somišljenike razkolniškega gibanja in storilce kaznivega dejanja. Zato je potrebno vsak primer raziskovati posebej, da se ugotovi, ali gre v kakem primeru za somišljenika nadškofa Lefebvra in s tem storilca kaznivega dejanja ali pa gre samo za občansko in priložnostno (ali pasivno) udeležbo pri njihovem obredu. Kdor se namreč samo pasivno udeleži njihovih obredov, stori samo greh razkola, ne pa kaznivega dejanja.⁹

4. Možnost uporabe rimskega misala iz leta 1962

Novice iz vsega sveta, da je veliko ljudi ostalo močno navezanih na rabo rimskega misala iz leta 1962, so nagnile papeža Janeza Pavla II, da je z motuproprijem *Ecclesia Dei* z dne 2. julija 1988 dal normativni okvir za rabo tega misala. S tem dokumentom papež ni dal nobenih podrobnih predpisov, ampak se je le skliceval na velikodušnost škofov in na smernice, ki jih je že pred tem izdala kongregacija za bogoslužje. Slednja je namreč že leta 1984 povabila škofove, naj duhovnikom in vernikom, ki si želijo uporabljati rimski misal iz leta 1962, z veseljem ustrezajo, samo da verniki, ki za to prosijo, ne zavračajo prenovljenega rimskega misala papeža Pavla VI. iz leta 1970.¹⁰ Škofom se je svetovalo, naj velikodušno rešujejo vsak primer posebej. Ker pa domačnost s prejšnjo obliko bogoslužnega slavlja ni navduševala le starejše generacije, ampak je ta bogoslužna oblika privlačila vedno več mladih ljudi, se je vedno bolj kazala potreba po jasnejši pravni ureditvi tega vprašanja.¹¹

Da se preprečijo zmote in se ugotovi, ali se vernikom, ki se čutijo navezani na nekatere prejšnje oblike bogoslužja in discipline latinskega izročila, je papež Benedikt XVI. z apostolskim pismom *Summorum pontificium* 7. julija 2007 izdelal jasnejša pravila o možnosti uporabe rimskega misala iz leta 1962.¹² S tem

pismom je papež hotel predvsem poudariti, da se misal iz leta 1962 sme uporabljati samo kot izredna oblika (*forma extraordinaria*) mašnega bogoslužja.¹³ Določil je, da lahko katerikoli katoliški duhovnik latinskega obreda, bodisi svetni ali redovni, pri mašah brez ljudstva uporablja rimski misal iz leta 1962. Predpostavlja se, da je pri taki maši kljub temu navzoč vsaj en vernik, ki odgovarja. Razen iz upravičenega in pametnega razloga naj duhovnik ne obhaja evharistične daritve, če se je ne udeleži "vsaj kak vernik" (kan. 906). Za takšno maševanje duhovniki ne potrebujejo nobenega dovoljenja. Svetuje se, da se takšne maše darujejo na katerikoli delovni dan razen svetega tridnevja. Tudi ob nedeljah in praznikih je lahko ena maša te vrste. Dovoljene so v tej obliki tudi poroke, pogrebi ali priložnostno maševanje, denimo na romanjih. Župnik lahko duhovnikom, ki za to prosijo, ravno tako dovoli uporabljati prejšnji obrednik za podeljevanje zakramentov krsta, zakona, pokore in bolniškega maziljenja. Tudi ustanove posvečenega življenja in družbe apostolskega življenja imajo lahko v svojih oratorijih mašo po izdaji rimskega misala, iz leta 1962. Mišljene so skupnosti, ki so se ločile od Duhovniške bratovščine Pija X. in obnovile popolno edinost s Katoliško cerkvijo. Takšni sta Bratovščina svetega Petra in Inštitut Mati dobrega Sveta. Če bi v teh skupnostih hoteli ta misal uporabljati pogosto, večinoma ali stalno, pa potrebujejo dovoljenje svojih višjih pristojnikov. Pri takih mašah so priložnostno lahko navzoči tudi verniki, če to sami od sebe prosijo in si želijo. Stalne skupine vernikov, ki v župniji prosijo za bogoslužje po starem misalu, imajo pravico, da jim župnik vedno ustreže. Takšno pravico imajo le stalne skupine vernikov, ki so že dalj časa navezane na staro bogoslužje. Kadar jim župnik ne more ustreči, lahko primer zaupa krajevni škofu. Če pa tudi škof ne more ustreči, se zadeva

Dnevna opravila

sporoči papeški komisiji *Ecclesia Dei*. Duhovniki, ki lahko takim vernikom mašujejo, morajo biti sposobni in brez pravnih zadržkov. Gre za duhovnike, ki so v polnem občestvu s Katoliško cerkvijo, ki znajo latinsko, ki priznavajo rimski misal iz leta 1970 in nad njimi ni bila izrečena nobena cerkvena kazen.¹⁴

5. Rehabilitacija izobčenih škofov

Od leta 1988, ko je duhovniška bratovščina nadškofa Lefebvra zapadla v izobčenje in razkol s Katoliško cerkvijo, si je papeška komisija *Ecclesia Dei* vztrajno prizadevala za dialog in spravo. Potem ko je generalni predstojnik bratovščine škof Bernard Fellay v imenu vseh nezakonito posvečenih škofov 15. decembra 2008 izrekel načelno priznanje papeža in njegove pastirske oblasti, je kongregacija za škofofe 21. januarja 2009 po naročilu papeža Benedikta XVI. te škofofe oprostila bremena izobčenja.¹⁵ Kazni izobčenja zaradi ne-

zakonitega škofovskega posvečenja more oprostiti le Apostolski sedež (kan. 1382). Papež Benedikt XVI. je zato 10. marca 2009 s posebnim pismom pojasnil, da odprava izobčenja ne daje Bratovščini Pija X. nobenega cerkvenopravnega statusa v Cerkvi. Tudi škofofe, ki so bili oproščeni cerkvenih kazni, in duhovniki bratovščine še vedno ne morejo zakonito opravljati nobenih cerkvenih služb. Preklic izobčenja ni v prvi vrsti kanonsko pravno dejanje, ampak veliko bolj dejanje "usmiljenja in sprave" s Cerkvijo.¹⁶ Cerkev je kaznovane škofofe le poklicala h "kesanju in k edinosti".¹⁷

Polno občestvo s Katoliško cerkvijo bo za bratovščino nastopilo šele takrat, ko bodo škofofe in njihovi somišljeniki sprejeli in priznali rimski misal, ki ga je objavil papež Pavel VI. in nato dvakrat znova izdal Janez Pavel II. in je danes redna oblika evharističnega bogoslužja.¹⁸ Prav tako je potrebno, da Bratovš-

čina Pija X. prizna drugi vatikanski koncil in nauk papežev Janeza XXIII., Pavla VI., Janeza Pavla I., Janeza Pavla II. in Benedikta XVI.¹⁹ Cerkev želi rešiti vprašanje bratovščine v "resnici in ljubezni"²⁰ in s skladu z cerkveno disciplino. Papeška komisija *Ecclesia Dei* je bila ustanovljena za to, da bo pomagala tradicionalistom pravilno razlagati tridentinski in drugi vatikanski koncil.²¹ "Maše po obredu papeža Pija V. ne morejo biti privatna lastnina bratovščine, ampak so bogastvo za vso Cerkev".²² In tudi prenovljeni rimski misal je za vse. Zato je nemogoče razumeti, da bratovščina "sistematično zavrača" vsaj občasno somaševanje s krajevnim škofom in zborom duhovnikov²³ po prenovljenem rimskem misalu.

Problem Bratovščine Pija X. je v razumevanju drugega vatikanskega koncila glede vprašanj ekumenizma, verske svobode in hierarhičnega občestva.²⁴ Škof Bernard Fellay, ki danes vodi bratovščino, pravi: "Mi nismo proti ekumenizmu. Ne pričakujemo, da nam bo Apostolski sedež rekel: 'Mea culpa! Zmotili smo se, ko smo razglasili prenovljeni rimski misal leta 1970'. Želimo, da se duhovnikom dovoli, da mašujejo po tridentinskem obredu. Stoletja se je v tem obredu darovala sveta maša. In sedaj naj bi bila prepovedana! Če bo Apostolski sedež to dovolil, se bo spremenilo življenje v Cerkvi. To bo pomenilo, da Cerkev živi še naprej to, kar je živel več kot 400 let."²⁵

Da si tudi Bratovščina Pija X. želi večje edinosti s Katoliško cerkvijo, se je pokazalo ob svetem letu 2000. Takrat je vodstvo bratovščine večkrat izrazilo prošnjo Apostolskemu sedežu, da bi kot "verniki, ki čutijo globoko domačnost s prejšnjo obliko bogoslužnega slavlja" ob svetem letu 2000 obiskali grobove apostolov in molili za Cerkev. V prošnji je škof Bernard Felley zapisal: "Za nas je samo ena Cerkev, ki jo tukaj na zemlji vodi papež".²⁶ Njihova prošnja je bila sprejeta. 12.

julija 2000 je bratovščina sprejela odgovor, ki ga je podpisal kardinal Roger Etcheberry: "Lahko pridete! Lahko obiščete grobove apostolov in tam molite za Cerkev".²⁷ Romanje članov Bratovščine Pija X. v Rim je potekalo od 8. do 10. avgusta 2000. Romanja so se udeležili nezakonito posvečeni škofje, 100 duhovnikov, 130 bogoslovcev in nad 5000 vernikov. Papež Janez Pavel II. jih kljub temu ni sprejel v zasebno avdienco. Šele 29. avgusta 2005 je papež Benedikt XVI. povabil škofa Bernarda Fellaya na avdienco v Castel Gandolfo. "Ob tej priložnosti sem lahko papežu predstavil naš '*status quaestionis*,'" je po avdienci izjavil škof Fellay in dodal: "Bratovščina ne postavlja Katoliški cerkvi nobenih zahtev. Mi samo želimo, da Cerkev spremeni svoje gledanje na tradicijo. To lahko pomaga predvsem nam, ki smo navezani na staro bogoslužje. Želimo, da se jasno pove, da rimski misal papeža Pija V. ni bil nikoli uradno ukinjen in da se zato lahko uporablja še danes."²⁸ "Cerkev," pravi škof Fellay, "se mora vrniti k tradiciji".²⁹

6. Kakšna bo prihodnost bratovščine Pija X.

Duhovniška bratovščina Pija X. bo morala opraviti še dolgo pot kesanja, da bo dosegla polno edinost s katoliško Cerkvijo. Doslej bratovščina še ni v ničemer spremenila svojih stališč. Dokler ne bo vidnih sprememb, celotno gibanje nadškofa Lefebvra velja za razkolniško. Škofje, ki niso več izobčeni, nimajo sedaj nobenega razloga več, da bi še naprej nezakonito posvečali duhovnike v škofo. Samo tako lahko zagotovijo prihodnost bratovščine znotraj katoliške Cerkve.³⁰ Preklic izobčenja ni v ničemer spremenil kanonsko-pravnega položaja bratovščine. Zaradi rehabilitacije štirih škofov ni postala kanonsko priznana. Škofje kljub rehabilitaciji nimajo nobenega kanoničnega poslanstva v Cerkvi in svoje službe ne smejo opravljati. Papež Be-

nedikt XVI. pa kljub temu goji veliko upanje za bratovščino, ki jo danes sestavlja 529 duhovnikov, 119 bratov, 172 redovnikov, 82 redovnic, 5 karmeličanov in 200 bogoslovcev.

Bratovščino danes tarejo hudi notranji razkoli. Leta 1983 se je pod vodstvom duhovnika Clarencea Kellya odcepila skupina osmih duhovnikov (Thomas Zapp, Donald Sanborn, Anthony Cekada, Daniel Dolan, William Jenkins, Eugene Berry, Joseph Collins in Martin Skierka) in ustanovila Bratovščino svetega Pija V. (*Societas Sacerdotalis Sancti Pii Quinti* ali SSPV) s sedežem v Oyster Bay Cove v zvezni državi New York. Bratovščina Pija V. je popolnoma prkinila stike s Katoliško cerkvijo. Leta 1993 je škof Alfredo Mendez-Gonzalez C.S.S. iz Portorika duhovnika Clarencea Kellya nezakonito posvetil v škofa. S tem dejanjem je Bratovščina Pija V. razkol s Cerkvijo še povečala. Čez čas se je tudi ona prepolovila. Nekaj duhovnikov jo je zapustilo in nastala je še ena skupnost z imenom "Catholic Restoration" s sedežem v Ohio pod vodstvom duhovnikov Daniela Dolana in Donalda Sanborna, ki sta prav tako nezakonito prejela škofovsko posvečenje od vietnamskega nadškofa Pierra Martina Ngô Đình Thuca. Iz teh poročil se vidi, kako se Duhovniška bratovščina svetega Pija X. drobi v majhne sekte.

Da bi se izognili takšnemu drobljenju, si Katoliška cerkev želi čim prej doseči popolno edinost s celotno bratovščino. Za duhovnike, ki želijo biti povezani s Petrovim naslednikom v Cerkvi in si želijo uporabljati prejšnjo obliko bogoslužnega slavlja, je papež Janez Pavel II. 18. julija 1988 ustanovil Bratovščino svetega Petra (*Fraternitas Sacerdotalis Sancti Petri* (FSSP)) s sedežem v Hauterive v Švici.³¹ Bratovščina je po Zakoniku cerkvenega prava papeškopravna apostolska družba in jo sestavljajo duhovniki, ki so zapustili Bratovščino Pija X. Ob vstopu v novo bratovščino so prisegli zvestobo Apostolskemu sedežu. Člani bratovščine imajo dovoljenje, da uporabljajo misal iz leta 1962 kot izredno obliko (*forma extraordinaria*) mašnega bogoslužja. Bratovščina je neposredno podrejena papežu. Nad njenim delom in življenjem v papeževem imenu bdi papeška komisija *Ecclesia Dei*. Škof Josef Stimpfl iz Augsburga je bratovščini podaril hišo v Wigratzbad-Opfenbachu na Bavarskem, da so lahko odprli svoje bogoslovje. Od leta 1999 ima bratovščina še eno bogoslovje "Naše Gospe iz Guadalupe" v škofiji Lincoln v Združenih državah Amerike. Bratovščina danes šteje 311 članov, od tega je 179 duhovnikov. Papež Benedikt XVI. je za rimske vernike, ki so prav tako navezani na nekdanje latinsko bogosluž-

Kristjan v družbi

no izročilo, 23. marca 2008 tudi v Rimu ustanovil osebno župnijo s cerkvijo Santissima Trinita dei Pelegrini. Vodenje župnije je zaupal duhovnikom Bratovščine svetega Petra. Podobne župnije so bile ustanovljene še drugod po svetu. V skladu s pravnimi normami se vernikom v teh župnijah lahko podeljujejo tudi zakramenti krsta, birme, zakona, pokore in bolniškega maziljenja z uporabo prejšnjega obrednika.³²

Drugi poskus sprave članov Bratovščine Pija X. s katoliško Cerkvijo je primer škofa Licinia Rangela iz Rio de Jeneira v Braziliji. Brazilski duhovnik Licinio Rangel je bil član Bratovščine Pija X. Leta 1991 je nezakonito prejel škofovsko posvečenje. V Rio de Jeneiru je prevzel vodstvo skupnosti, ki je duhovno povezana z Bratovščino Pija X. Kljub tesnim zvezam z vodstvom bratovščine si je brazilska skupnost močno prizadevala za spravo s Katoliško cerkvijo. Škof Rangel je v nekem intervjuju izjavil: "Vodstvo Bratovščine Pija X. je prekinilo dialog z Vatikanom. Mi pa si ne želimo razkola. Nasprotno! želimo si čim prej stopiti v polno občestvo s katoliško Cerkvijo. /.../ Vidne spremembe so za našo skupnost nastale po svetem letu 2000. Takrat smo skupaj z drugimi člani Bratovščine Pija X. romali v Rim. Papežu sem ponudil spravo. Papež Janez Pavel II. je mojo ponudbo sprejel in pooblastil kardinala Daria Castrillon Hoyosa, da je začel dialog z nami."³³ Prizadevanja z obeh strani so rodila bogate sadove. Papež Janez Pavel II. je škofa Rangela 25. decembra 2001 oprostil izobčenja. Brazilska "bratovščina Pija X." (27 duhovnikov, 20 bogoslovcev, 100 redovnic in 50 tisoč vernikov) je tako ponovno stopila v polno občestvo s Katoliško cerkvijo. Škof Rangel je skupaj z duhovniki prisegel zvestobo papežu, priznali so rimski misal iz leta 1970 kot redno obliko evharističnega bogoslužja in vso prenovu drugega vatikanskega koncila. S tem so bili izpolnjeni nujni po-

goji za njihovo rehabilitacijo in ponovno vključitev v občestvo Cerkve. Zaradi svoje navezanosti na tradicijo so škof, duhovniki in njihovi verniki v skladu z motuproprijem *Summorum pontificium* prejeli pravico uporabljati *Missale Romanum* iz leta 1962 kot izredno obliko bogoslužnega slavlja.

Kakšna bo torej prihodnost centralne Duhovniške bratovščine svetega Pija X.? Za nekatere kanoniste bi lahko bratovščina postala osebna prelatura, za druge družba apostolskega življenja ali apostolska administratura, kot se je zgodilo z "brazilsko skupnostjo" škofa Rangela. Veliko je odvisno od vodstva in njenih članov, kako bodo sprejeli ponujeno "spravo" Apostolskega sedeža. Celotna Duhovniška bratovščina svetega Pija X. bo morala uradno priznati drugi vatikanski koncil. Pa tudi posamezni škofje bodo morali odstopiti od nekaterih svojih stališč. To bo težko, samo če pomislimo, kako je škof Bernard Tisser de Mallerai ob neki priložnosti trdil: "Mi ne bomo spremenili svojih pogledov. Imamo namen spreobrniti Rim, tako, da bo Vatikan sprejel naša stališča",³⁴ in kako je škof Richard Williamson v neki televizijski oddaji zagovarjal antisemitizem.³⁵ Ko bo bratovščina uradno odstopila od takih izjav in ko bodo tudi posamezni škofje spremenili svoja stališča, šele takrat bomo lahko zares upali, da se Duhovniška bratovščina svetega Pija X. zares vrača v polno občestvo s katoliško Cerkvijo. Do takrat pa bo bratovščina kot "ovca, ki se je izgubila".³⁶

1. Prim. Acte de Fondation (18. 7. 1988). V: <http://www.fssp.org/fr/documents.htm> (pridobljeno 10. 8. 2010).
2. Prim. L. Prezzi, La revoca della scomunica. Il negazionismo del Concilio e del Shoah, ostacoli alla comunione. V: *Il Regno - Attualità* 4/2009, 78.
3. Marcel Lefebvre, Conferenza (Fideliter n° 55 di gennaio - febbraio 1987). V: http://www.sanpiox.it/public/index.php?option=com_content&view=article&id=205:la-fraternita-

- acerdotale-san-pio-x-e-roma&catid=38:documenti&Itemid=104 (pridobljeno 10. 8. 2010).
4. Conférence de Mgr. Guido Pozzo à Wigratzbad (2. 7. 2010). V: <http://www.fssp.org/fr/pozzo2010.htm> (pridobljeno 7. 8. 2010).
5. Prim. Papeški svet za razlago zakonskih besedil, Nota esplicativa. V: Sulla scomunica per scisma in cui incorrono gli aderenti al movimento del Vescovo Marcel Lefebvre. V: http://www.vatican.va/roman_curia/pontifical_councils/intrptxt/index_it.htm (pridobljeno 2. 8. 2010).
6. Prim. Janez Pavel II. Apostolsko pismo – motuproprij Ecclesia Dei (2. 7. 1988). V: Benedikt XVI. Apostolsko pismo – motuproprij Summorum pontificum. Ljubljana: Družina, 18.
7. Prim. Papeški svet za razlago zakonskih besedil, Nota esplicativa.
8. Janez Pavel II., 17–20.
9. Prim. Papeški svet za razlago zakonskih besedil, Nota esplicativa.
10. Prim. Kongregacija za bogoslužje, Epistula. De usu Missalis Romani iuxta editionem typicam anni MCMLXII. V: AAS 76 (1984) 1088.
11. Benedikt XVI. Pismo škofom o rabi rimskega bogoslužja pred prenovo leta 1970 (7. 7. 2007). V: Benedikt XVI. Apostolsko pismo – motuproprij Summorum pontificum. Ljubljana: Družina, 12–13.
12. Benedikt XVI. Apostolsko pismo – motuproprij Summorum pontificum (2. 7. 2007). Ljubljana: Družina, 6–7.
13. Benedikt XVI. Pismo škofom o rabi rimskega bogoslužja pred prenovo leta 1970 (7. 7. 2007), 12.
14. Benedikt XVI. Apostolsko pismo – motuproprij Summorum pontificum (2. 7. 2007), 8–9; A. Montan, Benedictus XVI, Litterae apostolicae motu proprio datae de usu extraordinario antiquae formae Ritus romani: Summorum Pontificum (7. 7. 2007). Anotazioni canoniche. V: Apollinaris 9 (2009), 440–442.
15. Kongregacija za škofove. Decreto di remissione della scomunica *latae sententiae* ai vescovi della fraternità sacerdotale san Pio X (21. 1. 2009). V: http://www.vatican.va/roman_curia/congregations/cbishops/index_it.htm (pridobljeno 2. 8. 2010).
16. M. Nin, A proposito della lettera di Benedetto XVI ai vescovi. Il pastore non abbandona nessuno. Il teologo spiega perché, v: L'Osservatore Romano (16.–17. 3. 2009), 4.
17. Benedikt XVI. 2009. Lettera del santo padre ai vescovi della Chiesa Cattolica riguardo alla remissione della scomunica dei quattro Vescovi consacrati dall'arcivescovo Lefebvre (10. 3. 2009). V: http://www.vatican.va/holy_father/benedict_xvi/letters/2009/index_it.htm (pridobljeno 2. 8. 2010).
18. G. Cardinale. Perché cerco sempre l'incontro e il dialogo“. Intervista con il cardinale Antonio Cañizares Llovera. V: 30Giorni 1/2009, 57.
19. Prim. Državno tajništvo, Nota della Sgreteria di Stato circa i quattro Vescovi della Fraternità San Pio X. V: http://www.vatican.va/roman_curia/secretariat_state/2009/index_it.htm (pridobljeno 2. 8. 2010); L. Prezzi, 77.
20. Gianni Cardinale. Per una liturgia fedele alla lettera del Vaticano II. Intervista con il cardinale Justin Francis Rigali. V: 30Giorni 10/2005, 55.
21. Janez Pavel II, Apostolsko pismo – motuproprij Ecclesia Dei, 17–20.
22. Gianni Cardinale. Liturgia e poveri, tesori della Chiesa. Intervista con l'arcivescovo Albert Malcolm Ranjith. V: 30Giorni 9/2006, 58.
23. Gianni Cardinale. Segno di fede profonda. Intervista con il cardinale Darío Castrillón Hoyos. V: 30Giorni 11/2000, 17.
24. Prim. L. Prezzi, 78.
25. Stefano Maria Paci, Se il Papa mi chiama, io vado. Anzi, corro. Intervista con il superiore generale della Fraternità San Pio X. V: 30Giorni 9/2000, 7.
26. Prav tam.
27. Stefano Maria Paci, La loro fede era evidente. V: 30Giorni 9/2000, 11.
28. Gianni Cardinale. Non vogliamo imporre alcun diktat. Intervista con monsignor Bernard Fellay. V: 30Giorni 9/2005, 35.
29. Stefano Maria Paci, Se il Papa mi chiama, io vado. Anzi, corro, 9.
30. Prim. L. Prezzi, 76.
31. Acte de fondation (18. 7. 1988).
32. Prim. Marcel Lefebvre, Conferenza 1987: http://www.sanpiox.it/public/index.php?option=com_content&view=article&id=205:la-fraternita-sacerdotale-san-pio-x-e-roma&catid=38:documenti&Itemid=104 (pridobljeno 10. 8. 2010).
33. Gianni Cardinale. Unità nella santa Tradizione. V: 30Giorni 1/2002, 37.
34. L. Prezzi, 78.
35. Državno tajništvo, Nota della Segreteria di Stato circa i quattro Vescovi della Fraternità San Pio X.
36. M. Nin, prav tam.